

LEGEZKOTASUN-TXOSTENA, UDAL AKTEN KOPIAK EUSKARAZ SOILIK BIDALTZEA LEGALA DEN ARGITZEKOA.

91/2014 LT

I.- AURREKARIAK.

Hizkuntza Politikarako sailburuordeak goiburuan adierazitako legezkotasun txostena eskatu du. Txostena eskatzeko araudi honetan oinarritu da: Euskal Autonomia Erkidegoaren Herri Administrazio eta Justizia Sailaren egitura organikoa eta funtzionala ezartzen dituen apirilaren 9ko 188/2013 Dekretuko 13.1.a) artikuluan.

Horrez gain, aplikagarria da ere, Jaurlaritzaren Kontseiluak 1995eko ekainaren 13ko bilkuran hartutako Erabakiaren bosgarren idatz-zatia. Han esaten da nahitaezkoa ez den txostena eskatzen denean, eskaerarekin batera sailaren txosten juridikoa bidali behar dela. Hori betetzeko, sailak uztailaren 4ko txosten juridikoa bidali digu.

II.- TXOSTENAREN HELBURUA

Txostenak Hizkuntza Politikarako sailburuordeak egindako bi galdera hauei erantzutea du helburu:

- a) Ea legezkoa den euskaraz idatzitako udal-akten kopiak bere horretan bidaltzea Estatuko Gobernuaren EAEko egoitzetara, nahitaez gaztelaniara itzuli beharrik gabe, alegia.
- b) Ea legezkoa den Euskal Autonomia Erkidegoan ofiziala den hizkuntza batean idatzitako agiriak, eta bereziki euskaraz idatzitakoak, ez-hartutzat jotzea.

Txostena egiteko honako hauek hartu ditugu oinarri: lehenik, sailak bidalitako txosten juridikoa; bigarrenik, Bilboko Administrazioarekiko Auzien 4 zenbakiko epaitegiaren aurtengo maiatzaren 7ko epaia; eta, azkenik, Konstituzio Auzitegiko Euskararen erabilera arautzen duen azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legeari buruzko epaia (1983/169 errekurtsio zenbakia).

III.- KONTUAN HARTZEKO LEGEZKOTASUN ARGUDIOAK.

A) Lehenengo galderari erantzuteko honako kontsiderazio hauek kontuan hartu beharrekoak dira:

1.- Lehenik eta behin, Konstituzioaren 3.2 artikulua eta Autonomia Estatutuaren 6.1 artikulua, biek ala biek egiten duten euskararen ofizialtasunaren aitopenetik hasi behar dugu.

Hortik aurrera, eta aurrekoetatik eratorria, Euskararen erabilera arautzen duen azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legea (hemendik Aurrera Euskararen Legea) jo behar dugu, 8. artikulura, hain zuzen ere. Ikus dezagun zer esaten duen:

"8garren Atala

Artículo 8

1. Euskal Herriko Autonomia-Elkartean egon daitezzen Herri-Agintaritzagatikako edozein aginte-araupide edo erabaki ofizialek bi hizkuntzetan idatzita egon beharko du zabalkunde ofiziala egiteko.
2. Euskal Herriko Autonomia Elkartean herri-agintariak eskuhartu dezateneko egintza guztiak, eta bai arduralaritza-mezu eta adierazpenak ere, bi hizkuntzetan egon beharko dute, doakienek berariz Autonomia Elkarteko hizkuntza ofizialetatik bat aukeratu dezaten salbu

1. Toda disposición normativa o resolución oficial que emane de los poderes públicos sitos en la Comunidad Autónoma del País Vasco, deberá estar redactada en forma bilingüe a efectos de publicidad oficial.
2. Todo acto en el que intervengan los poderes públicos sitos en la Comunidad Autónoma del País Vasco, así como las notificaciones y comunicaciones administrativas, deberán ir redactados en forma bilingüe, salvo que los interesados privados elijan expresamente la utilización de una de las lenguas oficiales de la Comunidad Autónoma.

Komenigarria da gogoratzea non dagoen kokatuta 8. artikulua Lege horretan. Izan ere, Legearen bigarren idazpuruan dago kokatuta, *Herri-agintaritzaren ihardunez* izenekoa, eta horren barnean bere lehenengo atalburuan, hain zuzen ere, *Euskara Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lur-eremu barruko herri ardularitzan erabiltzeaz*, izenekoa. Beraz, ez dago Euskararen Legean beste artikulurik auzi hau tratatzen duenik eta egia esan artikulua erredakzioa nahiko anbigua da segituan aztertuko dugunez.

Horri eta artikulua literaltasunari aditurik, badirudike, lehenengo irakurketa batean, Euskadin kokatutako botere guztien egintza guztiak elebidun izan behar dutela halabeharrez baliozkoak izateko, adierazten den salbuespen konkretuan izan ezik. Alegia, bi hizkuntz ofizialetako bakar batetan egindako egintza juridikoak bakarrik izan daitezkeela legeko eta baliozko baldin eta hiritarrek beren beregi hizkuntza bakarra erabiltzea aukeratzen badute.

Gogoratu, zuzenbidean "*Ubi lex non distinguit, non distinguere debemus*" latinismoa, gaur egun ere bete-betean aplikatzen dela, latinismo horren atzean zuzenbidean sarritan erabiltzen den ideia dago: ezin direla berezitu kasu hipotetikoak legearen idazkera literalak ez badu horretarako biderik ematen. Gure legeko 8.2 atal edo artikulua horretan "egintza guztiak" jarrikeran, espresio absolutuegia da eta hori. Hau da, espresuki berezitu ezik interpretazio literala egitea da errazena, eta hori da ere kode Zibilak agintzen duena, eta "egintza guztiak" esaten direnean badu zentzua Erkidegoko Administrazio desberdinetako harremanak ere multzo horretan sartzea.

Horrez gainera, Euskara Legearen jatorrizko idazkerari buruz eman zen 82/86 Konstituzio Auzitegiaren Epaiak, honekin oso lotuta dagoen 8. artikulua horren hirugarren atal bat baliozkoak izan, bere hamargarren oinarri juridikoan, honako arrazoiketarekin:

"10. El art. 8.3 permite a los poderes públicos «hacer uso exclusivo del euskera para el ámbito de la Administración Local, cuando en razón de la determinación sociolingüística del municipio no se perjudiquen los intereses de los ciudadanos.»

Este precepto no incurre en inconstitucionalidad por incompetencia, conforme a la interpretación que aquí se ha dado al art. 3.1 de la Constitución y el 6.1 y 2 del EAPV, sin que quepa oponérsele, en cuanto al título del 10.4, normativa básica alguna de régimen local en sentido contrario.

En cuanto a la inconstitucionalidad material que el Abogado del Estado invoca, y que la parte vasca trata de salvar basándose en la necesidad de que existan zonas monolingües en euskera en cuanto que lengua minoritaria en situación diglósica, e independientemente del hecho de que haya hoy también otros medios de salvaguardar el euskera, es inexcusable, desde la perspectiva jurídico-constitucional a la que este Tribunal no puede sustraerse, señalar que la exclusión del castellano no es posible porque se perjudican los derechos de los ciudadanos, que pueden alegar válidamente el desconocimiento de otra lengua cooficial. Pues bien, el citado art. 8.3 prevé la redacción exclusiva en euskera, sin que logre reducir su alcance la genérica salvedad de no perjudicar los derechos de los ciudadanos, ya que este precepto es una excepción («no obstante lo preceptuado anteriormente...») a los anteriores apartados del artículo, que disponen la redacción bilingüe de disposiciones normativas, resoluciones, actas, notificaciones y comunicaciones como regla general.

Por ello, el art. 8.3 viene a ser **inconstitucional** por infracción de lo dispuesto en el art. 3.1 de la Constitución, en relación con la no existencia del deber de conocimiento del euskera en zona alguna del territorio del Estado, que resulta del art. 6 del EAPV.

Alegia, hiritarrek ez dutenez derrigorrez euskaraz jakin beharrik (gaztelerekin ez bezala, espainiar orok baitauka, Konstituzioaren 3.1 artikuluari jarraituz, azken hizkuntza hau "ezagutzeko betebeharra eta erabiltzeko eskubidea"), edozein administraziotan gaztelera baztertze hutsak hiritar gaztelera adun elebakarren eskubideak urratzen ditu, eta horregatik "hiritarren eskubideak kaltetzen ez dituzten neurrian" adierak ezin du artikulua horren konstituzioa urkakotasuna gutxitu.

Are gehiago, 8 artikulua 3. atala baliogabetuta dagoelarik eta 2. atala indarrean, epaiaren azken zatian "a los anteriores apartado del artículo" esaten denean, 8.1 eta 8.2 atalari buruzko ari da eta ekintza administratibo mota desberdinak aipatzen dituen aktak ere aipatzen ditu, eta atal horiek egintza juridiko horien idazkera elebiduna ezartzen dutela esaten du ("ya que este precepto es una excepción -"no obstante lo preceptuado anteriormente..."- a los anteriores apartados del artículo, que disponen la redacción bilingüe de disposiciones normativas, resoluciones, actas, notificaciones y comunicaciones como regla general").

Beraz, guri hemen interesatzen zaigunerako, nahitaez atera beharreko ondorioa da, Konstituzio Auzitegiak, 8.2 atala dela eta, udal-aktak elebidunak izan behar direla uste

duela.

Bilboko Administrazioarekiko Auzien 4 zenbakiko epaitegiaren aurtengo maiatzaren 7ko epaia ere zentzu horretan interpretatzen du 8.2 artikulua, alegia, bi hizkuntz ofizialetako bakar batetan egindako egintza juridikoak bakarrik izan daitezkeela legeko eta baliozko baldin eta hiritarrek beren beregi hizkuntza bakarra erabiltzea aukeratzen badute. Aipatutako epai hori epaitegi arrunt baten epaia denez eta kasu hartan apelazio errekurtsua ez zenez aurkeztu, ezin dugu jakin EAEko Auzitegi Nagusiaren iritzia, 8.2 artikulua interpretazioa egiteko orduan. Baina aipatu epai biak kontutan izanda, badirudi zoritxarrez, esan behar dugula interpretazio hau izan dela Justizia Auzitegietan arrakasta lortu duena.

Zentzu teknikoan, aipatutako epai hauek ezin dira "jurisprudenzia" deitu, Kode Zibilarren 1.6 artikulua erabiltzen duen adierarekin, baina dudarik ez dago, Konstituzio Auzitegiaren epaiak bereziki, iritzi kualifikatu bat suposatzen dutela legea interpretatzeko orduan, eta oso kontutan hartzekoak direla.

2.- Alabaina, 8.2 artikulua interpretazio hori muturreraino eramanda, legekontrakotzat eta, hortaz, baliogabekotzat jo behar genituzke, hiritarren berariazko onarpena izan ezik, modu elebidunean ez dauden Euskadin kokatutako edozein botere publikoren edozein egintza juridiko. Adibidez, Bilboko Administrazioarekiko Auzien 4 zenbakiko epaia bera (gaztelera hutsean dago) edo Euskadin kokatutako auzitegi guztien epai guztiak eta maila guztietako administrazio guztiek hartutako ebazpen, jakinarazpen, akta, eta egintza mordoa, Euskadin kokatutako botere publiko diren neurrian eta, hortaz, euren jarduna modu elebidunean eramatera, horrela egin ezean baliogabea izatearen arrisku baileudeke. Kasu bakan batzuetan, txosten honetan esaterako edo orain aztertzen dugun zenbait udalen aktetan bezala, euskara hutsean daudelako. Beste gehiengo zabal baten, gaztelera hutsean idatzita daudelako.

Artikuluaren idazkeraren interpretazio zorrotz horrek, hortaz, egintza juridiko oro, dela hiritarrekiko, dela barne funtzionamendurako, dela beste administrazioekiko... itzultzerak behartuko luke, administrazioen legezkotasun printzipioari jarraiki eta egintza juridiko horien legezkotasuna bermatze aldera, aurretiaz, eragindako hiritar ororen berariazko baimena izan ezik, eta legezkotasun eta zuhurtzia printzipioei jarraiki. Horrek, itzelezko kostu ekonomikoa izateaz gainera, hizkuntza bien aldebakarreko ofizialtasuna ukatzea suposatuko luke, eragindako hiritar ororen aurretiazko baimena izan ezik administrazioaren egintza oro ofizial eta legezko izateko, elebidun izan beharko

lukeelako, eta hizkuntza bakarrean idatzitakoak, baliogabe.

Gure aburuz, ordea, aipatutako auzitegi epaiaren, eta horrek egiten duen hizkuntza baten ofizialtasunaren esanahiaren interpretazioaren beste irakurketa bat egin behar da. Hizkuntza bat ofiziala baldin bada, hizkuntza horretan idatzitakoak erabateko baliozkotasun eta ondorio juridikoak dituela onartu behar da, berez eta beste hizkuntza batera itzuli beharrik gabe. Hizkuntza bi ofizialak baldin badira, aldiz, ulertu behar da horietako bakoitza dela ofiziala, zentzugabekoa bailitzateke ulertzea hizkuntza ofizialak, elebakarki erabiltzeagatik, bere ofizialtasuna galtzen duenik.

Ofiziala ez den hizkuntza baten idatzitakoak, hizkuntza ofizial batera itzuli beharra egon daiteke, botere publikoen aurrean, baliozkotzat onartua izan dadin. Hizkuntza ofizial baten idatzitakoa, aldiz, ez dago itzuli beharrik. Bestela, zail litzateke ofiziala ez den hizkuntzekiko aldea zertan datzan azaltzea. Hizkuntza ofizial baten idatzitakoa baliozkoa izan dadin derrigorrez beste hizkuntza ofizialera itzuli beharra balego, ulertu behar litzateke ofizialtasuna testu elebidunei bakarrik egotzi dakiekeela. Eta esaterako, baita ere, atzerriko hizkuntza baten idatzitakoak, botere publikoek onar dezaten, ez dela nahikoa hizkuntza ofizial bakarrera itzultzea eta hizkuntza ofizial bietara itzuli behar dela (hizkuntza ofizial bakarrean idatzitakoak, berak bakarrik, ez duelako baliorik). Gure ustez hori zentzugabea da erabat.

Konstituzioaren epaiak 8.3 artikulua baliogabetu zuen, esan bezala, baina ez euskara hutsean idatzitakoak gazteleraz ez egoteagatik izaera ofiziala eta baliozkoa galtzen zuelako, baizik espainiar hiritarrek (alegia, Euskadin bizi diren eta atzerritarrak ez diren hiritar guztiek) euskara jakiteko eginbeharrik ez dutenez, baliozkotasun osoz alegatu dezaketelako euskararen ez ezagutza eta, zentzu horretan, ezagutzen duten (ezagutzeko eginbeharra duten) gazteleraren bazterketak euren eskubideak urratuko lituzkeelako, beti eta kasu guztietan, 8.3 artikulua horren idazkerak besterik uste izan arren.

Argudio hori, baina, ezin da Administrazioen arteko harremanetara aplikatu, Euskadin kokatutako Administrazioek badutelako euskara jakiteko eginbehar bat, epai horrek berak onartzen duen bezala. Ezin dute, hortaz, euskara ez dakitenik modu zilegi baten alegatu, edo inolako eskubiderik urratu zaienik euskara hutsa erabiltzen duten idatziak zuzentzen zaizkienean. Izatez, Konstituzio epaiaren arabera, hizkuntza baten ofizialtasuna onartzeak hizkuntza horretan idatzitakoak (itzulpenik gabe) baliozkotzat hartu behar izatea dakar, eta hori hizkuntza koofizialei aplikatzen zaie ere. Honela dio epaiak:

"... Aunque la Constitución no define, sino que da por supuesto lo que sea una lengua oficial, la regulación que hace de la materia permite afirmar que **es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos** (sin perjuicio de que en ámbitos específicos, como el procesal, y a efectos concretos, como evitar la indefensión, las Leyes y los tratados internacionales permitan también la utilización de lenguas no oficiales por los que desconozcan las oficiales). Ello implica que el castellano es medio de comunicación normal de los poderes públicos y ante ellos en el conjunto del Estado español. En virtud de lo dicho, **al añadir el núm. 2 del mismo art. 3 que las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas, se sigue asimismo, que la consecuente cooficialidad lo es con respecto a todos los poderes públicos radicados en el territorio autonómico, sin exclusión de los órganos dependientes de la Administración central y de otras instituciones estatales en sentido estricto,** siendo, por tanto, el criterio delimitador de la oficialidad del castellano y de la cooficialidad de otras lenguas españolas el territorio, independientemente del carácter estatal (en sentido estricto), autonómico o local de los distintos poderes públicos". (2garren oinarri juridikoa)

"... Si es inherente a la cooficialidad el que, en los territorios donde exista, la utilización de una u otra lengua por cualquiera de los poderes públicos en ellos radicados tenga en principio la misma validez jurídica, **la posibilidad de usar solo una de ellas en vez de ambas a la vez, y de usarlas indistintamente, aparece condicionada, en las relaciones con los particulares,** por los derechos que la Constitución y los Estatutos les atribuyen, por cuanto vimos también que el art. 3.1 de la Constitución reconoce a todos los españoles el derecho a usar el castellano, y los Estatutos de Autonomía, en los artículos antes citados, ya sea de un modo expreso o (en el caso del catalán y de la Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra) implícitamente, el derecho a usar las dos lenguas cooficiales en la correspondiente Comunidad o parte de ella. En los territorios dotados de un estatuto de cooficialidad lingüística, el uso por los particulares de cualquier lengua oficial tiene efectivamente plena validez jurídica en las relaciones que mantengan con cualquier poder público radicado en dicho territorio, siendo el derecho de las personas al uso de una lengua oficial un derecho fundado en la Constitución y el respectivo Estatuto de Autonomía". (3. oinarri juridikoa)

"... Es evidente que ninguna Comunidad Autónoma puede encontrar en la regulación de la materia lingüística una competencia que la habilite para dictar normas relativas a la organización y funcionamiento de la Administración estatal, como puede hacerlo con respecto a la propia Administración autonómica, e incluso a la local en virtud de lo que establezcan los respectivos estatutos. **Pero sí**

puede la Comunidad Autónoma determinar el alcance de la cooficialidad, que se deriva inmediatamente de la Constitución y de su Estatuto de Autonomía y es inherente al concepto de aquélla, correspondiendo a la Administración estatal la ordenación concreta de la puesta en práctica de aquella regulación legal en cuanto afecte a órganos propios. La instauración por el art. 3.2 de la Constitución de la cooficialidad de las respectivas lenguas españolas en determinadas Comunidades Autónomas tiene consecuencias para todos los poderes públicos en dichas Comunidades, y en primer término el derecho de los ciudadanos a usar cualquiera de las dos lenguas ante cualquier Administración en la Comunidad respectiva con plena eficacia jurídica. Puede ésta, pues, enunciar este derecho y, junto a él, el consiguiente deber de todos los poderes públicos (estatales, autonómicos y locales) radicados en la Comunidad de adaptarse a la situación de bilingüismo constitucionalmente prevista y estatutariamente establecida..." (5. oinarri juridikoa)

"... Por lo que atañe en particular a la referencia a «la Administración» y «cualquier Organismo o Entidad radicado en la Comunidad Autónoma», hemos visto que el sistema de cooficialidad territorial establecido por el art. 3.2 de la Constitución hace (de acuerdo con lo dispuesto en los Estatutos) que la declaración de una lengua española distinta del castellano como oficial afecte tanto a los poderes públicos de la Comunidad Autónoma en cuestión como a los poderes públicos del Estado radicados en el ámbito territorial de la Comunidad, y que puedan los ciudadanos en el País Vasco relacionarse con todos ellos en cualquiera de las dos lenguas oficiales. Hay que tener en cuenta, además, que la Ley 10/1982 del Parlamento Vasco no es solo de cooficialidad, sino que tiene (como su nombre indica) un objeto más amplio, a saber, la normalización del euskera, y por ello se refiere también el art. 5.2 a derechos lingüísticos distintos del de relacionarse en euskera o en castellano con las Administraciones públicas radicadas en el País Vasco. Considerado en su conjunto y en lo que estrictamente dice, este artículo, directamente conectado con el 1, según el cual «el uso del euskera y el castellano se ajustará, en el ámbito de la Comunidad Autónoma del País Vasco, a lo dispuesto en la presente Ley (...)», no es inconstitucional ni materialmente ni por invasión de competencias estatales". (7. oinarri juridikoa)

"... En todo caso, no se impone un deber individualizado de conocimiento del euskera, ya que el deber correspondiente se predica de las Administraciones públicas, que son las que deberán proveer los medios necesarios para la efectividad de tal derecho, teniendo en cuenta el ya mencionado apartado segundo de este núm. 1.º del artículo, se deriva de él un principio rector de la política lingüística directamente deducible de la Constitución y del EAPV y que a cada poder público corresponde concretar gradualmente, de acuerdo con sus posibilidades y criterios organizativos.

(...) Y si la utilización del euskera, en su caso, por los administrados, puede

ocasionar dificultades en el seno de la Administración, tanto estatal como autonómica, tales dificultades son resultado de una decisión constitucional y no pueden ser motivo para convertir a ésta en irrelevante.

(...) En último término, no cabe hablar de actuación fuera de la esfera competencial de la Comunidad Autónoma, cuando ésta prevé consecuencias lógicas que resultan de la declaración de cooficialidad del euskera, declaración que afecta de forma directa a la posición y deberes de las Administraciones públicas, estatal y comunitaria, cada una de las cuales ha de darles concreción en una actividad que en definitiva es de cooperación..." (8. oinarri juridikoa)

"... Las alegaciones del Abogado del Estado de que la posibilidad de utilización de una única lengua oficial por parte de los poderes públicos, por acuerdo de las partes concurrentes, significa la exclusión en tales casos de un idioma de uso oficial en la Comunidad Autónoma, que no puede quedar sometida al principio dispositivo, no tienen en cuenta que la utilización por los poderes públicos de una sola de las lenguas cooficiales puede hacerse indistintamente, por propia iniciativa o incluso a elección de los interesados, cuando así se regule, siempre que no se lesionen los derechos de ningún interesado que pueda alegar válidamente el desconocimiento de la lengua utilizada, lo que solo puede hacerse respecto de lengua distinta del castellano. El que todo el procedimiento pudiera realizarse en euskera, es consecuencia natural del carácter oficial de esta lengua en la Comunidad Vasca, que conlleva la eficacia, en su ámbito, de la actuaciones realizadas en la misma". (9. Oinarri juridikoa)

Horrekin batera, kontuan hartzekoa da ere Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen 30/1992 Legearen 36. artikulua:

"Artículo 36 Lengua de los procedimientos

1. La lengua de los procedimientos tramitados por la Administración General del Estado será el castellano. No obstante lo anterior, los interesados que se dirijan a los órganos de la Administración General del Estado con sede en el territorio de una Comunidad Autónoma podrán utilizar también la lengua que sea cooficial en ella.

En este caso, el procedimiento se tramitará en la lengua elegida por el interesado. Si concurrieran varios interesados en el procedimiento, y existiera discrepancia en cuanto a la lengua, el procedimiento se tramitará en castellano, si bien los documentos o testimonios que requieran los interesados se expedirán en la lengua elegida por los mismos.

2. En los procedimientos tramitados por las Administraciones de las Comunidades Autónomas y de las Entidades Locales, el uso de la lengua se ajustará a lo previsto en la legislación autonómica correspondiente. (Euskeraren Legeara egiten da deia).

3. La Administración pública instructora deberá traducir al castellano los documentos, expedientes o partes de los mismos que deban surtir efecto fuera del territorio de la Comunidad Autónoma y los documentos dirigidos a los interesados que así lo soliciten expresamente. Si debieran surtir efectos en el territorio de una Comunidad Autónoma donde sea cooficial esa misma lengua distinta del castellano, no será precisa su traducción."

Goian idatzitako 36.1 artikuluan ezartzen denez Erkidego honetako Estatuko Gobernuaren Ordezkaritza derrigortuta dago herritarrei erantzuten haiek aukeratzen duten hizkuntza ofizialean. Horren ondorioz, Erkidego honetako Estatuko Gobernuaren ordezkaritzak eta bere menpe dauden organoak derrigortuta daude betebeharrak horri aurre egiteko. Hots, giza-baliabideak antolatu beharko ditu euskaraz soilik aritzeko herritarrek horrela aukeratzen badute. Euskararen Legeak ere horrela ezartzen du 6. artikuluan eta Konstituzio Auzitegiak egiaztatu egin zuen betebeharrak hori Euskararen Legeari buruzkoa epaian.

Kontuan hartzekoa da ere goiko 36.3 atalean esaten dena: Erkidegotik kanpo atera ezik, Administrazio instrukzio-egileak ez ditu gaztelaniara itzuli behar espedienteen agiriak, herritarrek espresuki ez badute eskatzen.

Esandakoa aintzat hartuta zilegi da ulertzea 8. artikulua, elebitasuna ezartzerakoan, bakarrik ari duela Erkidegoaren administrazioetako eta herritarren arteko harremanak arautzeko helburua, eta ez Erkidegoaren administrazio desberdinen arteko harremanak. Zentzu onekoa dela interpretazio hau berresteko beste argudio bat dugu 8.2 paragrafoaren azken zatian, han aurreikusten den salbuespenak horrela dio: "...doakienek berariz Autonomia Elkarteko hizkuntza ofizialetatik bat aukeratu dezatenean salbu." Gaztelaniaz oraindik argiago ikusten da "doakienek" hitza itzultzeko "interesados" hitza erabiltzen baita. Hau da, salbuespenak herritarren arteko harremanak baditu menpean logikoa da pentsatzea aurrekoa ere esfera juridiko horretan ari dela. Interpretazio horren

aldekoak dira ere, 8.1 eta 8.3 atalen idazkerak. Azken atal horrek (indargabetu bazen ere Konstituzioaren kontra zihoala deklaratu zelako) Erkidegoen administrazioetako eta herritarren arteko hizkuntz harremana arautzen zuen kasu zehatz batean. Lehenengo atalari dagokionez ere, elebitasuna eskatzen da arauak eta erabaki ofizialak publikatzerakoan, hau da, herritarrei zuzentzen denean, batez ere.

Laburbilduta esandako argudioak baliagarriak dira baieztatzeko 8. artikulua ez duela arautzen Erkidegoan kokatutako administrazioen arteko harremanak, baizik eta haien eta herritarren artekoak. Horren ondorioz, hizkuntza bien ofizialtasuna kontuan harturik (argudioak oso ondo garatuta eta azalduta daude txosten juridikoan), Euskal Autonomia Erkidegoan kokatutako administrazioetako harremanak, hizkuntza baten zein bestean izan ahal beharko lukete; bai euskaraz soilik, bai gaztelaniaz soilik izan beharko lirateke, biak baitira, azken batean, hizkuntza ofizialak (eta hortaz, biak ala biak onartzeko eginbeharra dutelako Administrazioak) eta Erkidegoan kokatutako administrazioak derrigortuta daudelako biak ezagutzera (eta ezin dutelako, hortaz, baliozkotasunez, ez ezagutza bat alegatu, hizkuntza ofizial baten idatzitako agiriaren baliozkotasuna gaitzesteko). Hori da saileko txosten juridikoan deitzen zaion "interpretazio sistematikoa".

Interpretazio sistematiko horrek, edozelan ere, legearen idazkera argiago baten oinarria beharko luke, epaitegien aurreko interpretazioa saihesteko. **Bestela**, nahiz eta gehienez ados egon saileko txosten juridikoan esaten denarekin, kontutan hartu behar litzateke egia dela azaroaren 28ko 2568/1986 Errege Dekretuko, 86. eta 110. artikuluek aukeran ematen dutela zein hizkuntzetan jardun, baina baita 86. artikulua "*conforme a la legislación aplicable*" espresioa erabiltzen duela ere. Eta dei horrek, gure Erkidegoaren kasuan, Euskararen Legea eraman gaitzakeela, hau da, berriro ere aztertutako 8.2 artikulura, hain zuzen ere.

3.- Azkenik, gain honetan kontutan hartzeko moduko iritzi kualifikatua den neurrian, ezin dugu oharkabea utzi Euskadiko Aholku Batzorde Juridikoak, Udal Legearen aurre-egitasmoari buruz eman berri duen 160/2014 Irizpenean, zenbait azalpen argigarri ematen dituela.

Aipatu lege egitasmoaren 6. eta 7. artikuluei buruzko azterketa egitean (eta hauek, aurre-egitasmoan, besteren artean, udalen zenbait egintza eta konkretuki aktak ere euskaraz egitea, eta hau euskara hutsean egite bezala ulertu behar da, baimentzen duten artikulua dira) Euskadiko Aholku Batzorde Juridikoaren irizpenak guk hemen defenditzen dugun irakurketa zabalaren alde egiten du neurri baten, honela esaten baitu besteren artean (momentuz; txostenaren gaztelerazko bertsioa baino ez dugunez, hori berori kopiatzen dugu):

367. En su parte inicial, el artículo 6.2 enuncia una regla aplicable a una serie de documentos: "las convocatorias, órdenes del día, mociones, votos particulares, propuestas de acuerdo, dictámenes de las comisiones informativas, acuerdos y actas de los órganos de las entidades locales podrán ser redactados en euskera".

368. Con el fin de aquilatar al máximo el tenor literal del precepto y a fin de conjurar problemas interpretativos en un ámbito hasta la fecha pacífico (pues, sin duda, son muchos los municipios del País Vasco que desarrollan su actividad interna en euskera sin lesionar ningún derecho), es importante tomar en cuenta lo siguiente.

369. El euskera es una lengua oficial y obviamente puede ser utilizada para la redacción de los referidos documentos, ya que esta es una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad.

(...)

366. La segunda parte del artículo 6.2 ("Esta facultad podrá ejercerse, en los supuestos anteriormente mencionados, siempre que no se lesionen los derechos de ningún miembro de la entidad local que pueda alegar válidamente el desconocimiento del euskera, sin perjuicio de lo previsto en la Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica de normalización y uso del euskera") invita a pensar que, pese a que no se enuncia un uso exclusivo del euskera, el precepto permite que los municipios desarrollen su actividad, en principio, interna en esa sola lengua (de lo contrario, queda sin sentido la salvaguarda de los derechos de los representantes municipales que la desconocen que cierra el mensaje normativo).

367. Con respecto a esta actividad interna, la STC 82/1986 nada dijo, por lo que no cabe descartar que en su funcionamiento interno los municipios acojan una de las dos lenguas oficiales. La exigencia de bilingüismo en el ámbito local se proyecta sobre el ámbito de sus relaciones "externas" con los particulares cuyos derechos lingüísticos se deben preservar, sin que tampoco resulte razonable la utilización simultánea de ambas lenguas oficiales, lo que resulta contrario a la eficacia, al ralentizar el funcionamiento y tener un costo inasumible.

368. Dentro de una política de normalización lingüística, conferir un trato preferente al euskera, en general, o en un ámbito concreto, no resulta exorbitante. Cabe así establecerlo para los documentos que cita el anteproyecto (el euskera puede ser la lengua oficial en la que queden aquellos redactados), siempre con la tutela expresa de los derechos de los representantes municipales, esto es el *ius in officium* que ostentan los concejales en su condición de representantes de los vecinos y vecinas que los eligieron, que no pueden ser privados del mismo ni perturbados en su ejercicio.
369. Ahora bien, es obligado reparar en que los documentos que enumera el precepto son de muy distinta naturaleza, como también lo son los órganos de la entidad local que los pueden generar.
370. Hay documentos que se producen en el ámbito interno de la entidad local y a éste ciñen sus efectos, y otros (acuerdos y resoluciones) que trascienden ese ámbito y producen efectos jurídicos *ad extra*. El propio precepto parece reconocer esa diferencia al cerrar su mensaje con la referencia a la aplicabilidad de la LBNE ("sin perjuicio de lo previsto en la Ley 19/1982, básica de normalización y uso del euskera"), aunque podría ser conveniente, al estar en juego los derechos lingüísticos de los ciudadanos y ciudadanas, buscar una enunciación más clara.
- (...)
371. En estos supuestos [en que la exigencia de publicidad de la actividad desarrollada por los órganos de carácter representativo se constituye como un instrumento que posibilita el control político de los elegidos por los electores y se proyecta en relación con la publicidad de sus sesiones], la publicidad, a cuyo través se articula el acceso a toda la documentación del Pleno, de producirse solo en euskera podría lesionar el derecho de aquellos electores que aleguen desconocer el euskera.
372. Por el contrario, en aquellos órganos cuya actividad no es pública, ni están por ello sometidos al escrutinio de los electores, toda la documentación podría ir redactada sólo en euskera siempre que se preserve el *ius in officium* (esto es, en términos del precepto, "que no se lesionen los derechos de ningún miembro de la entidad local").
- (...)
373. El legislador puede adoptar legítimamente la decisión de que las copias o extractos de las resoluciones, actas y acuerdos que adopten los municipios se remitan únicamente en euskera, en cumplimiento de las obligaciones dispuestas por el artículo 56 LBRL, a fin de normalizar el uso del euskera, que constituye medio normal de relación entre las administraciones públicas radicadas en la Comunidad Autónoma (expresión que no es sinónima de la Administración del

Estado que ahora emplea el precepto) y que se encuentran obligadas a adaptarse a las exigencias derivadas de la cooficialidad del euskera sin excepción.

(...)

380. Puede decirse, en conclusión, que la entidades locales pueden utilizar el euskera con normalidad, sin perjuicio de poder utilizar también con normalidad el castellano, en sus relaciones internas, en las relaciones entre ellas y en sus comunicaciones con los particulares "siempre que se arbitren los mecanismos pertinentes para que el derecho de los ciudadanos a recibir tales comunicaciones en castellano pueda hacerse efectivo sin formalidades ni condiciones que redunden en ellos en una carga u obligación que les constituya en la posición de sujeto activos en sus relaciones con la Administración pública" (STC 31/2010, de 28 de junio, FJ 23).

Hortaz, laburbilduz, esan dezakegu Euskadiko Aholku Batzorde Juridikoaren aburuz udalek euren barne jardunean euskara hutsa erabili dezaketela, gaztelera hutsa erabili dezaketen bezala, euren barne harremanetarako, hori ofizialtasunaren ondorio baita.

Euskara (edo erdara) hutsa erabiltzeko muga bakararra, hiritarren eta horien ordezkarien hizkuntz eta parte-hartze eskubideak ez urratsean datza, bereziki modu elebakarrean erabilitako hizkuntzaren ezagutza eza modu baliozkoan aurpegiratu ahal badiote administrazioari.

Horri, bestalde, gaineratu behar zaio orain arte hiritarren eskubideen eta publizitatearen garrantziaren argudio hori, Espainian, euskararen (edo gaztelera ez den beste hizkuntza ofizial baten) ez ezagutza alegatu ahal izatearen ikuspuntutik aztertu izan dela bakarrik, ia erabat.

Horren arrazoia da Konstituzioaren 3.1 artikulua araberako espainiar guztiek (alegia, Euskadin bizi diren eta atzerritarrak ez diren hiritar guztiek) gaztelera ezagutzeko eginbeharra eta erabiltzeko askatasuna dutela, eta hortaz, euskara jakiteko eginbeharrik ez dutenez, baliozkotasun osoz alegatu dezaketelako euskararen ez ezagutza, baina ezin dute baliozkotasunez alegatu gaztelararen ez ezagutza.

Baina gaur egun, eta bereziki udal arloan, hiritarrek gaztelaren ez ezagutza modu zilegi baten alegatu ezin dueneko presuntzio hori erlatibizatu behar litzateke, gero eta gehiago baitira gure artean, gaztelera jakiteko eginbehar hori aplikagarri izan gabe, hautesle eta hautagai izateko eskubidea dute atzerritarrek. Ez dezagun ahaztu, Espainiar Konstituzioaren 13.2 artikulua araberan (eta bereziki 1992ko aldaketaz geroztik) eskubide horiek aintzatesten zaiela, elkarrekikotasun irizpideei jarraiki, hainbat atzerritarrei. Berezi Europar Batasuneko hiritar guztiei eta, noski, gaztelera jakin gabe euskaraz jakin dezaketen frantziar hiritar askori ere.

Hortaz, ezin baztertu daiteke erabat euskararekin edo modu elebidunean jarraitutako jardunarekin inolako arazoak izan gabe (eta euskara erabat ofiziala delarik) gaztelera hutsean jasotako eta hiritarren edo haien ordezkarien jardunerako transzendentzia duen udal egintza batek hiritar baten edo gehiagoren eskubideak urratzea. Eta Aholku Batzorde Juridikoak aipatzen duen 31/2010 Konstituzio Auzitegiaren epaiaren 23. oinarriari jarraiki, hiritar horiek ere beharrezko zaizkien komunikazioak ulergarri zaien hizkuntza ofizialen baten (alegia, euskaraz), jasotzeko eskubidea izango lukete, eta eskubide hori eraginkor egin behar liteke "Administrazioarekiko harremanetan subjektu aktibo bihurtzen dituen eta eurentzako zama edo eginbeharra bilakatu daitekeen inolako formalidade edo baldintzarik gabe".

B) Bigarren galderak itauntzen du ea legezkoa den euskaraz soilik bidalitako agiriak ez-jasotzat hartzea.

Lehenengo eta behin azpimarratu nahi dugu, guztiz ados gaudela saileko txosten juridikoan egiten diren kontsiderazioekin, batez ere, laugarren, bosgarren eta seigarren atalekin. Ez dugu uste errepikatu beharra dagoenik hain ondo garatutako argudioak. Hori dela eta, beste kontsiderazio osagarri batzuk gehitu nahi ditugu esandakoari:

Nahiz eta aurreko puntuan atera dugun ondorioa izan, legearen gaur eguneko idazkerari buruz epaitegiek egiten duten interpretazioari jarraiki, udal-aktak elebidun bidali behar direla, horrek ez du esan nahi udal-akta euskaraz soilik bidaltzen badira Estatuko

ordezkaritzak horiek automatikoki ez-jasotzat bezala hartu ditzakeenik. Hasteko, jasotzat edo ez jasotzat hartzea baino, zuzenago izango litzateke galdetzea eragina duen euskaraz soilik jakinarazitako idatzia.

Izan ere, jakinarazpenaren erregimena edo araudia aztertzeko, Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen 30/1992 Legea jo behar dugu. Interesgarria da 58. artikulua esaten duena, jakinarazpen baldintzak eta ondorioak ikusteko:

"58. artikulua. Jakinarazpena

1. Jakinarazi egingo zaizkie interesdunei beren eskubide edo interesak ukitzen dituzten administrazioaren ebazpenak eta egintzak, hurrengo artikuluan ezarritako modu eta neurrietan.

2. Egintza ematen den egunetik hamar egun izango dira jakinarazpena egiteko. Jakinarazpenean erabakiaren testu osoa jaso behar da, eta administrazio bidetik behin betikoa den ala ez, zein errekurso jar daitezkeen, zein organori aurkez dakizkikeen eta zein epetan egin beharko litzatekeen adierazi behar da. Dena den, interesdunek egoki iritzitako beste edozein errekurso aurkez dezakete, nahi badute.

3. Jakinarazpena egiterakoan egintzaren testu osoa agertu arren, aurreko paragrafoan aipatutako gainerako baldintzetakoren bat bete gabe geratzen bada, orduan, jakinarazpenak ondorioak izateko, **interesdunak erakutsi behar du badakiela ebazpen horretan edo jakinarazi edo ebatzi beharreko egintza horretan zer esaten den eta horrek zer-nolako eragina izan dezakeen. Beraz, interesdunak hori adierazten duten ekintzak eginez badakiela erakusten duen egunetik, edo, bestela, interesdunak dagokion errekurtsua aurkezten duenetik izango ditu ondorioak jakinarazpen horrek.**

4. Aurreko paragrafoan ezarritakoaren aurka jo gabe, eta prozeduraren eperik luzeenaren barruan jakinarazi beharra beteta dagoela ulertzeko, nahikoa izango da jakinarazpenak, gutxienez, ebazpenaren **testu osoa izatea, eta jakinarazpena egiten saiatu direla egiaztatzea.**"

58. artikuluko 3 eta 4 paragrafoetako azpimarratutako kasuetan, artikulua berak adierazten du jakinarazpenak ondorioak dituela nahiz eta guztiz zuzena ez izan. Beraz, goian irakurri dugunetik guri hemen interesatzen zaiguna da, Estatuko Ordezkaritzak

erakusten badu badakiela jakinarazpen horretan zer esaten den eta testu osoa badago bidalita, nahiz eta euskaraz soilik izan, jakinarazpenak eragina sortuko lukeela.

Horrez gain, 58. artikulua hausketa egiten du Auzitegi Gorenak, 2007ko ekainaren 20ko epaian (REC 8321/2003):

“Falta de notificación o notificación defectuosa del acto administrativo y plazo para interponer el recurso

STS 20 jun 2007 (Rec.8321/2003) - "CUARTO.- (...). Así, el Tribunal Supremo, por lo general, ha seguido esta última orientación considerando a la notificación como un acto administrativo de carácter autónomo e independiente del acto notificado y que, por tanto, conserva su validez, si reúne los requisitos legales, aunque se anule el acto de notificación (por todas, Sentencia del Tribunal Supremo de 20 de Abril de 1.992)...

(...) En consecuencia la notificación puede conceptuarse como el acto administrativo que tiende a poner en conocimiento de las personas a que afecta un acto administrativo previo. **El acto de notificación, pues, presenta, en consecuencia, una naturaleza independiente del acto que se notifica o publica, significando o determinando el comienzo de la eficacia de este último (...)** En Derecho, la forma por la forma no tiene valor jurídico, ya que **los requisitos formales valen en cuanto incorporan y garantizan derechos materiales**; al mismo tiempo la propia seguridad jurídica y el principio de eficacia de la Administración exige el establecimiento de plazos que impidan la posibilidad de la permanente pendencia e impugnación. El artículo 58.2 de la LRJPA al establecer los requisitos formales que ha de contener la notificación para que surta efecto, pretende preservar el derecho a la defensa efectiva y posibilitar, en su caso, la tutela judicial. Por tanto, **aún faltando dichos requisitos si el interesado llega a conocimiento del acto y/o puede desplegar los medios que aseguren una plena y eficaz defensa, siendo este un derecho material no formal, la notificación defectuosa surtirá efecto y así se establece expresamente en el artículo 58.3 de la misma LRJPA...."**

Legeak eta jurisprudentziak jakinerazpenari buruz zer esaten duten ikusi eta gero, atera ahal dugun lehenengo ondorioa da: gauza bat dela jakinarazpenaren ekintza administratiboa eta beste bat jakinarazten dena. Berezitasun hori saileko txosten juridikoan ere badago bigarren puntuaren azken bi paragrafoetan, hau da, Epai Gorenak

esaten duen bezala: *"El acto de notificación, pues, presenta, en consecuencia, una naturaleza independiente del acto que se notifica o publica, significando o determinando el comienzo de la eficacia de este último"*. Beraz, jakinarazpen aktoa hizkuntza bakarrean egon arren, jasotzailea elebiduna bada (eta ondo oinarritu dugunez, Euskadin kokatutako Administrazio publikoak elebidun izateko eginbeharra daukate) inolaz ere ezin lukete esan ez dutela jaso.

Esandakoa kontuan izanik eta jakinarazten den aktoari buruz, hau da, akta kasu honetan, Estatuko Gobernuaren EAeko Ordezkaritzak uste badu, udalak akta (edo haien ordezkari hartutako erabaki zehatzen laburpena) elebidun erara bidali behar diola, Estatuko Ordezkaritzak udalari beti eskatu ahal dio zuzentzeko, ildo horretan kontuan hartzekoak dira saileko txosten juridikoaren bosgarren puntuan jorratzen diren argudioak, herri administrazioen arteko elkarlana eta kooperaziori buruzkoak, baina goian esandakoaren arabera ezin ditu ez-jasotzat hartu. Are gutxiago, gainera, aurretik bidaltzen den ofizioa behintzat (jakinarazpen akto administratiboa) elebiduna bada.

Pausu bat aurrerago joanda, ofizioa eta jakinarazten den akto administratiboa, hau da, akto biak, euskaraz soilik bidaliz gero, hauxe esango genuke: nahiz eta egia izan, epaitegiek egin duten Euskara legearen 8.2 artikulua interpretazioaren arabera, udal batek Estatuko Ordezkaritzara euskaraz soilik bidaltzen badu akta, ez duela Euskararen Legea bere osotasunean betetzen, egia ere bada, Estatuko EAeko Gobernuaren Ordezkaritzak ezin duela alegatu idazkera ez duela ulertzen, badituelako medioak ulertzeko, bere betebeharra baita, herritarrei haiek aukeratzeko egin behar duten hizkuntzan erantzutea. Beraz, azken kasu honetan ere, oso zail ikusten dugu idatzia ez ulertuzat hartzea, azken batean, euskara hizkuntza ofiziala baita Erkidegoan eta Estatuko Ordezkaritza derrigortuta dagoelako euskaraz prozedurak tramitatzea herritarrek horrela nahi badute; gainera, hor dago 30/1992ko Legearen 36.3 artikulua esaten duena.

IV. ONDORIOAK.

Beraz, galdera biei erantzunez, gure ondorioa da :

1.- Ez dago, momentuz eta guk dakigula, teknikoki jurisprudenzia deitu daitekeen epairik gai hau argitzen duenik. Alabaina, orain arte guk ezagutzen dugun epai bakarrak, aipatutako Bilboko Administrazioarekiko Auzien 4 zenbakiko epaitegiarenak alegia, Euskararen Legearen 8.2 artikuluekin lotzen du aktetako hizkuntzen auzi hau, eta horrek Auzitegi Konstituzionalak emandako Euskararen Legearen inguruko epaian aktei buruzko zeharkako aipamen baten heldulekua izan dezake. Gauzak horrela, Bilboko epaile horrek egiten duen irakurketari jarraiki, esan beharko litzateke, oro har, dokumentu ofizialen legezkotasuna, aktena barne, hobeto ziurtatuko litzatekeela hizkuntza bietan idatziz gero.

Nolanahi ere, ulertzen dugu Euskararen Legearen jatorrizko 8.2 artikuluen xedea bakarrik zela Erkidegoko Administrazioen eta herritarren hizkuntz harremanak arautzea, ez, beraz, Administrazioen beraien arteko harremanak, eta oraindik ere horrela ulertu behar dela.

Gainera, ulertzen dugu euskararen koofizialtasun adierazpenetik eta legearen irakurketa posibilista batetik abiatuta, badagoela tarterik Administrazioek euren barne erabilerarako jardunean edo beren arteko harremanetan eta eremu horretara mugatutako dokumentuetan, modu zilegi eta legezko baten, bi hizkuntza ofizialetatik bakarra erabil dezaten, Euskadiko Aholku Batzorde Juridikoak adierazitakoaren hildotik..

2.- Aurreko galderari emandako erantzuna edozein delarik ere, Estatuko EAEko Gobernuaren Ordezkaritzak herritarrei euskaraz erantzun behar badie, euskara hizkuntza ofiziala delako eta hori delako legez bere betebeharra, euskara ulertzeko betebeharra du, Euskadin kokatutako beste edozein botere publikok bezala eta, hortaz, ezin du alegatu ez duela ulertzen euskaraz soilik bidalitako idatzia. Eta hori horrela izanik, ezin du ez-jasotzat hartu euskara hutsean bidalitako idatzia, eta jakinarazpenari balioa eman

beharko dio legez araututako moduan, hau da, Administrazio Prozedura Erkidearen 30/1992 Legearen 58.3 eta 58.4 artikuluen baldintzetan, jakinarazpenak eragina izango luke.

Hauxe da nire txostena, eta zuzenbide-oinarri sendoagoak izan ditzakeen beste edozein txostenen mende jartzen dut, Gasteizen, bi mila eta hamalauko urriaren hogeitahiruan.

Teodoro Olea Iturregui
Legetaria